

TÜRKİYE’DE BAĞIMSIZ DENETİM RAPORLARININ 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU VE SERMAYE PİYASASINDA FİNANSAL RAPORLAMAYA İLİŞKİN ESASLAR TEBLİĞİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ: BİST-100 ENDEKSİNDEKİ İŞLETMELERİN BAĞIMSIZ DENETİM RAPORLARININ ANALİZİ*

Doç.Dr. Fatma ULUCAN ÖZKUL**

Dr. Zehra ÖZDEMİR***

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Haziran 2015; 17 (2): 227-244

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği çerçevesinde Borsa İstanbul 100 endeksinde işlem gören işletmelerin 2014 yılı bağımsız denetim raporlarına yansıyan değişikliklerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesidir. Çalışmada, bağımsız denetim raporlarının söz konusu düzenlemelere uyumlu biçimde hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen denetim raporlarının çoğunluğu olumlu görüş içermekle birlikte, açıklama paragrafı içeren olumlu denetim raporlarında en çok bir önceki hesap dönemine ait farklı denetim şirketinin verdiği denetçi görüşünün bildirilmesi hususuna yer verilmiştir. Sınırlı olumlu denetim görüşlerinin tümünün bankalara verilmiş olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk Ticaret Kanunu, Bağımsız Denetim Raporu, BİST - 100.

JEL Sınıflandırması: G30, M42, M48.

AN EXAMINATION OF THE INDEPENDENT AUDIT REPORTS IN TURKEY IN THE FRAMEWORK OF 6102 NUMBERED TURKISH TRADE LAW AND PRINCIPLES OF FINANCIAL REPORTING NOTI- FICATION IN CAPITAL MARKETS: ANALYSIS OF INDEPENDENT AUDIT REPORTS OF THE BIST-100 COMPANIES

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the changes reflected with the 6102 numbered Turkish Commercial Code and Principles of Financial Reporting

* Makale gönderim tarihi: 28.03.2015; kabul tarihi: 25.04.2015

** Bahçeşehir Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, fatma.ozkul@eas.bahcesehir.edu.tr

*** almaliozdemir.zehra@yahoo.com

Notification in Capital Markets on the companies audit reports in 2014 year which were traded in Borsa Istanbul 100 Index. The content analysis is implemented in this study. The study has concluded that independent audit reports are prepared to be compatible with the Turkish Commercial Code and Principles of Financial Reporting Notification in Capital Markets. Although the majority of examined audit reports contain a qualified opinion, the most common point in the qualified audit report with a description paragraph is that the different auditing companies' opinion in the previous year. All of limited qualified audit opinion is given to the banks.

Keywords: Turkish Trade Law, Audit Report, BIST 100.

JEL Classifications: G30, M42, M48.

1. GİRİŞ

İşletmelerin uluslararasılaşmasının etkisiyle bilgiye ihtiyaç duyan tarafların artması, üretilen bilginin kaliteli ve ihtiyaca cevap verebilir nitelikte olma gerekliliği tüm ülkelerin global bir muhasebe dili oluşturma sürecine girmesine neden olmuştur. Bu nedenden yola çıkarak, ülkemizde faaliyet gösteren işletmelerin finansal tabloları aracılığıyla ürettikleri bilginin kamuyu en doğru şekilde bilgilendirmesi amacı, ilgili Türk Mevzuatında yeni düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır.

Ülkemizde halka açık işletmeler, 2005 yılından itibaren kamuya hesap verme yükümlülüğü çerçevesinde Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) Seri XI No:25 Tebliği ile Uluslararası Muhasebe Standartları/ Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (UMS/UFRS) uygun finansal tablo düzenlemekte ve Uluslararası Denetim Standartları'na (UDS) göre bağımsız denetim uygulamaktadır. Bununla birlikte, kamuya hesap verme yükümlülüğü olan işletmelerin kapsamını genişletmeyi amaçlayan 6102 Sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK), 2011 yılında yürürlüğe girmiş ve Bakanlar Kurulu'na verdiği yetkiyle Kurul tarafından ilan edilecek kriterler çerçevesinde bağımsız denetime tabi olan işletme sayısını genişletmiştir. 6102 Sayılı TTK'nın muhasebe ve denetim alanına getirdiği yeniliklerin yanı sıra 13.06.2013 tarih ve 28176 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan II-14.1 Sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği ile TTK'nın getirdiği yeniliklere uyum sağlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda adı geçen Tebliğ'de işletmelerin, yıllık finansal tablolarına ilişkin bağımsız denetim raporlarının bildirim süreleri de kısaltılmıştır.

Bu çalışmada, Borsa İstanbul 100 (BİST - 100) endeksinde işlem gören işletmelerin 2014 yılına ait bağımsız denetim raporları, 6102

Türkiye’de Bağımsız Denetim Raporlarının 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Çerçevesinde İncelenmesi:

BİST-100 Endeksindeki İşletmelerin Bağımsız Denetim Raporlarının Analizi

sayılı yeni TTK ve SPK’nın 2013 tarihli Tebliği’nde yer alan düzenlemeler çerçevesinde içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın amacı, BIST-100 endeksinde işlem gören işletmelerin, TTK ve SPK Tebliği ile getirilen yeni düzenlemelere uyum açıklamalarının denetçi raporlarına ne şekilde yansıdığını incelemektir. Bunun yanı sıra, denetçi görüş türleri ve denetçinin görüşünü etkilememekle birlikte kamuyu bilgilendirme amacı taşıyan açıklama paragrafında yer alan konular sınıflandırılmıştır. Bu sayede denetçilerin, açıklama paragraflarında en çok hangi konulara yer verdiklerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada sırasıyla; 6102 Sayılı TTK ve bağımsız denetime ilişkin düzenlemelere, II-14.1 Sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği çerçevesinde Türkiye’de bağımsız denetime ilişkin güncel düzenlemelere, literatür incelemesine ve araştırma bulgularına yer verilmektedir. Çalışmanın sonuç kısmında ise bulgular değerlendirilmiştir.

2. BAĞIMSIZ DENETİME İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Bağımsız denetim hesapverebilir olmanın ve kurumsal yönetimin güvencesidir (Cömert ve diğerleri 2015, 1). Bu güvencenin sağlanması işletmelerin ve diğer ilgili tarafların bilinçlenmesi ile sağlanabilir. Kurumsal yönetimin oluşturulması işletmelerin kontrolünde iken hesapverebilir olmak ülkenin ilgili mevzuatları aracılığıyla sağlanabilir. Bu doğrultuda ülkemizde faaliyet gösteren işletmelerin daha hesapverebilir olması amacıyla kamuyu doğru şekilde bilgilendirme misyonu çerçevesinde yeni düzenlemeler yapılmıştır.

2.1. 6102 SAYILI YENİ TÜRK TİCARET KANUNU

1956 yılından itibaren yürürlükte olan 6762 sayılı TTK, ticari hayatta yaşanan sürekli değişimin gerektirdiği düzenlemeleri içermemekteydi. Bu açıdan daha kullanılabilir ve global ekonomi düzeni ile uyumlu yeni bir ticaret kanununun oluşturulması önem kazanmıştır. Türkiye’nin uluslararası düzeyde ticaret, sanayi, hizmet, finans ve sermaye piyasalarında söz sahibi olabilmesi için UMS/UFRS çerçevesinde güncel ve genel kabul görmüş kavramları içeren yeni bir ticaret kanununa sahip olması zorunluluk olarak görülmüştür (Bilen ve diğerleri 2014,16).

Yeni TTK ile muhasebe ve denetim uygulamalarına devrim niteliğinde yasal düzenlemeler getirilmiştir. Yeni TTK ile bağımsız denetime ilişkin yenilikler getiren başlıca düzenlemeler aşağıdaki gibidir:

- 6102 sayılı TTK,

- 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname,
- 6335 sayılı Kanun ile TTK’da yapılan **düzenlemeler**,
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan “Bağımsız Denetim Yönetmeliği”,
- Bakanlar Kurulu’nca yayımlanan “Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar”

Bu düzenlemeler ile işletmeler, UMS/UFRS hükümlerine uygun finansal tablolar düzenlemek ve UDS’na göre bağımsız denetim uygulamak zorundadırlar. Böylece yeni TTK ile artık vergisel yükümlülüklerin yerine getirilmesi için uygulanan muhasebe anlayışı terk edilerek muhasebenin temel işlevi olan işletme ilgililerine finansal durum hakkında uluslararası standartlarda raporlama yaparak doğru bilgi verme amacı öne çıkmaktadır (Ulusan ve diğerleri 2012, 14.). Ancak daha sonra 6102 sayılı Kanun’da yapılan değişikliklerle (6335 sayılı Kanun) UMS/UFRS uygulama kapsamında tutulan işletmeler sınırlandırılmıştır. Kapsamı değiştirme yetkisi TTK ile Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’na (KGK) bırakılmıştır (KGK, 2014). 6102 Sayılı TTK’na göre tüm sermaye işletmeleri denetime tabi iken 6335 Sayılı Kanun’la öncelikle bağımsız denetim kapsamındaki işletmeler değiştirilmiş, denetime tabi işletmelerin Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceği düzenlenmiştir (Pricewaterhousecoopers 2012).

1 Şubat 2015 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile bağımsız denetime tabi olmaya ilişkin kriterler yeniden belirlenmiş ve 2015 yılı için bağımsız denetim kapsamı genişletilmiştir. Denetime ilişkin AB direktifinde aktif toplam, net satış hasılatı ve çalışan sayısı olmak üzere üç kriter belirlenmiş olup, geçmiş iki yılda söz konusu üç kriterden ikisini sağlayan işletmeler bağımsız denetime tabi olmaktadır. 1 Şubat 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile 2015 yılı için bu kriterler; 50 milyon aktif toplam, 100 milyon net satış hasılatı ve 200 çalışan olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla 2013 ve 2014 yıllarında bu üç kriterden herhangi ikisini sağlayan işletmeler 2015 yılında bağımsız denetime tabi olmaktadır (KGK 2015).

Kanun’a göre denetime tabi olduğu halde, denetlenmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu düzenlenmemiş hükmündedir (TTK Md.397/2). Şayet denetlenen finansal tablolar denetim raporundan sonra denetim raporunu etkileyecek nitelikte değiştirilmişe, yeniden denetlenmesi gerekmektedir (TTK Md.397/3).

Türkiye’de Bağımsız Denetim Raporlarının 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Çerçevesinde İncelenmesi:
BİST-100 Endeksindeki İşletmelerin Bağımsız Denetim Raporlarının Analizi
TTK Md. 398’e Göre Denetimin Kapsamı:

- Finansal tablolar,
- Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu,
- Envanter,
- Muhasebe,
- Türkiye Muhasebe Standartlarının öngördüğü ölçüde iç denetim,
- Risklerin Erken Teşhisi Komitesi raporudur.

6102 sayılı TTK’da, Türkiye Denetim Standartları’nın özerk bir kurum tarafından yayımlanacağı belirtilmiş ve denetçilerin, Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları ile uyumlu Türkiye Denetim Standartları’na uygun olarak denetimlerini yapacakları belirtilmiştir. Kanun; finansal tabloların, birleşme, bölünme, tür değiştirme, sermayenin artırılması, azaltılması gibi işlemlerin denetimlerinin, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’na göre denetim yetkisi almış Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir unvanlı meslek mensupları ile bu kişilerden oluşan bağımsız denetim kuruluşlarına, uluslararası standartlara göre yaptırılmasını öngörmekteydi (Coşkun 2009). Kanun ile birlikte denetçi tanımı da değiştirilerek “Denetçi, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca, bağımsız denetim yapmak üzere yetkilendirilen bağımsız denetçi veya ortakları bağımsız denetçi olan sermaye işletmeleri olabilir” şeklinde düzenlenmiştir.

Denetçi, işletmelerin yıllık finansal tablolarına, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporuna, riskin erken saptanması ve yönetimi komitesine ilişkin denetim raporu düzenlemektedir (TTK, Md.402). Denetçinin görüşü, UDS’lere uygun olarak; olumlu, sınırlı olumlu, olumsuz ve görüş bildirmekten kaçınma türlerinden biri olmak zorundadır.

1.2. Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Kapsamında Finansal Raporlamanın Zamanlılığı

2004 yılında SPK, Kurumsal Yönetim İlkeleri’ni benimseyerek Türkiye’nin uluslararası sistemin bir parçası olması yolunda önemli bir adım atmıştır. Kurumsal Yönetim İlkeleri’nden biri olan kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesi, pay ve menfaat sahiplerine, işletmenin hak ve yararlarını da gözetecek şekilde, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, analiz edilebilir, düşük maliyetle, kolay erişilebilir bilgilerin zamanında sunulmasını amaçlamaktadır. Benzer şekilde finansal raporların zamanında sunumu, Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve içerisinde

deki finansal bilginin niteliksel özellikleri arasında da yer almaktadır. Zamanında sunum, sunulan finansal bilginin, karar verenler açısından kararlarını etkileyebileceği zamanda mevcut olması şeklinde ifade edilmektedir (Özkan ve diğerleri 2013, 168).

30.12.2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı SPK ve 6102 sayılı TTK ile getirilen yeniliklere uyum sağlanmasını amaçlayan II-14.1 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği 13.06.2013 tarih ve 28676 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Buna göre, 2013 yılından önce Seri:XI, No:29 sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ hükümleri çerçevesinde işletmeler, yıllık finansal raporlarıyla bunlara ilişkin bağımsız denetim raporlarını, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğünün bulunduğu durumlarda, hesap dönemlerinin bitimini izleyen on dört hafta içinde; konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü bulunmayanlar ise on hafta içinde SPK’na ve ilgili borsaya bildirmek zorunluluğuna uygun biçimde raporlama yapmaktaydılar. Ancak yeni düzenleme ile borsada işlem gören işletmelere yıllık bireysel finansal raporlarını 60 gün, konsolide finansal tablolarını ise 70 gün içerisinde yayımlama zorunluluğu getirilmiştir. Böylece konsolide finansal tablolar için 98 gün olan bildirim süresi 70 güne, bireysel finansal tablolar için 70 gün olan bildirim süresi 60 güne düşürülmüştür (SPK 2013).

3. LİTERATÜR

Bağımsız denetim raporu, bağımsız denetçinin, bağımsız denetim sonucunda denetlenen işletmenin finansal tabloları hakkında açıkça ifade edilmiş görüşünü belirtmektedir. Literatürde bağımsız denetim görüş türleri ile finansal tablo yayımlanma zamanı, denetçi rotasyonu, finansal tablo yanlışlık riski, yatırım kararları gibi pek çok faktör arasındaki ilişkiyi belirleyen birçok çalışma bulunmaktadır.

Cullinan ve diğerleri (2012), 2003-2009 yılları arasında Şanghai Borsası’nda işlem gören işletmeler üzerinde yaptıkları araştırmada, eğer işletmenin finansal durumu bir önceki döneme kıyasla daha kötüyse denetim görüşünün daha erken yayımlandığını tespit etmiştir.

Blandon ve Bosch (2013), sınırlı olumlu denetim görüşü ile denetim şirketi bağlılığını araştırmışlardır. Yazarların 2001-2009 yılları arasında İspanya Borsası’nda yer alan işletmeler üzerinde yaptığı panel veri tahminlerine göre işletmelerin denetçi bağımlılığı ile denetim raporları arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Czerney, Schmidt ve Thomson’ın (2014), yaptıkları çalışma, denetçinin açıklama paragrafı içeren olumlu raporların finansal tablo yanlışlık riskini artırıp artırmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Veri setinde bulunan 30.825 adet olumlu denetim raporundan açıklama paragrafı içerenlerin açıklama paragrafı içermeyen raporlara göre daha fazla yeniden düzenlendiği belirlenmiştir. Ayrıca olumlu raporlarda yapılan açıklamaların çoğunluğu işletme birleşmeleri, ilişkili taraf işlemleri ve finansal tabloların yeniden düzenlenmesinde kullanılan yönetim tahminleri ile ilgilidir.

Stanisic ve diğerleri (2014), yaptıkları çalışmada, özellikle mevzuat ile düzenlenen denetçi rotasyonu ve bağımsız denetim görüşü arasındaki ilişkiye yönelik farkındalığı artırmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Sırp Cumhuriyeti’ndeki 800 sanayi işletmesinden tesadüfi örneklem seçerek denetçi değişikliği ve denetim görüşü arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Buna göre bir dönemde sınırlı olumlu denetim görüşüne sahip işletmelerin takip eden dönemde denetçi değişikliği yapması olumlu denetim görüşüne sahip işletmelere göre daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Christensen, Glover ve Wolfe (2014), açıklama paragrafı içeren denetim raporlarının profesyonel olmayan yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyip etkilemediğini araştırmışlardır. Yazarlar, denetim raporlarındaki açıklama paragrafını gerçeğe uygun değer tahminlerinin denetiminin merkez noktası olarak tanımlamışlardır. Araştırmayı gerçekleştirdikleri yatırımcılar işletme fakültesinden mezun, bireysel hisse senedi yatırımlarına işletmeleri analiz ederek karar veren kişilerdir. Araştırma sonunda söz konusu yatırımcıların açıklama paragrafı içeren denetim raporu ile karşılaştığında yatırım kararını değiştirme eğilimi, olumlu denetim raporu ile karşılaşan yatırımcılara kıyasla daha fazladır. Ayrıca açıklama paragrafı içeren denetim raporlarının yatırım kararına olan etkisinin paragrafı takiben soruna yönelik bir çözüm önerisi içeren raporlara oranla daha düşük olduğu sonucuna erişilmiştir.

Yaşar (2015), çalışmasında Borsa İstanbul’da işlem gören sanayi işletmeleri üzerinde olumsuz denetçi görüşü ve bağımsız denetçi değişikliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucu, olumsuz denetim görüşü ile bağımsız denetçi değişikliği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu sonuç, işletme yöneticilerinin olumsuz görüş sonrası denetçi değiştirdiklerine işaret etmektedir.

Bağımsız denetim raporlarından elde edilen verilerden biri de finansal tabloların kamuya açıklanma tarihidir. Bu bağlamda; denetim süresi, finansal tabloların zamanlılığı ve sunum tarihi ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde birçok çalışma mevcuttur.

Reheul, Canegham ve Verbruggen (2013), Belçika’da faaliyet gösteren kar amacı gütmeyen kuruluşların denetim raporu gecikmelerini incelemiştir. Kar amacı gütmeyen kuruluşların kar amaçlı kuruluşlara göre daha fazla gecikmeli rapor yayımladığı sonucuna varmışlardır. Bu durumu kar amaçlı organizasyonları zamanında raporlamaya güdüleyen başlıca faktörün yasal düzenlemeler olmasına bağlamaktadırlar.

Denetlenmiş finansal tabloların zamanında yayımlanmaması diğer bir deyişle denetim raporunda gecikmeler yaşanması işletmenin büyüklüğü, zarar açıklaması, olağanüstü kalemlerin var olması, müşteri işletmenin karmaşıklığı ve denetim görüşü gibi birçok değişkenden kaynaklanabilmektedir. Whitworth ve Lambert (2014) yaptıkları araştırmada, 4 büyük bağımsız denetim şirketinin çeşitli özelliklerinin denetim raporunun gecikmeli yayımlanmasında etkisi olup olmadığını incelemiştir. Müşteri işletmenin önemi ve denetim şirketinin büyüklüğünün denetim raporunun gecikmeli yayımlanmasını güçlü biçimde etkilediğini ortaya koymuşlardır. Mevzuattaki değişimlerin denetim raporu gecikmelerine etkisini araştıran kısıtlı sayıda araştırma bulunduğunu belirten Habib (2015), 2007 yılında yeni bir muhasebe standart setine geçen Çin’de bu etkiyi ampirik bir araştırmayla açıklamıştır. Yeni muhasebe standartlarına geçişin denetim gecikmelerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koyan Habib, bu etkinin küçük denetim şirketlerinde daha baskın olduğunu belirtmektedir.

Ülkemizde de finansal tablo sunum tarihi ve denetim süresine ilişkin yürütülmüş çalışmalar bulunmaktadır. Özkan ve diğerleri (2013), 2005-2010 yılları arasında hisse senetleri borsada işlem gören Türk işletmelerinde bağımsız denetim şirketinin, faaliyet gösterilen sektörün ve finansal performansın sunum tarihi üzerine etkisini araştırmıştır. Buna göre finans sektörü dışındaki işletmelerin ve zarar açıklayan işletmelerin diğerlerine oranla daha geç finansal tablo yayımladıkları ortaya konmuştur. Ayrıca büyük denetim şirketleri tarafından yapılan denetimin konsolide finansal raporların sunum süresini kısaltırken, bireysel finansal tablo sunum tarihini uzattığı sonucuna varılmıştır. Ertan, Yücel ve Saraç (2013a) ise, konsolide finansal tablo düzenleme yükümlülüğü olan Borsa İstanbul işletmelerinin denetim süresini etkileyen faktörleri incelemiştir. Buna göre; işletmelerin büyüklüğü, kazanç açıklama, denetçi görüşü ve işletmenin yoğun dönemde denetlenmesi ile denetim süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu, kaldıraç oranı ve denetim süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ortaya konmuştur. Ertan, Yücel ve Saraç (2013b) başka bir çalışmada, konsolide finansal tablo düzenleme yükümlülüğü olmayan Borsa İstanbul işletmelerinin Kurumsal Yönetim Endeksi’nde yer alması ile denetim süreleri arasındaki

Türkiye’de Bağımsız Denetim Raporlarının 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Çerçevesinde İncelenmesi:

BİST-100 Endeksindeki İşletmelerin Bağımsız Denetim Raporlarının Analizi

ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışma sonucuna göre, işletmelerin Kurumsal Yönetim Endeksi’nde yer almasının denetim süresi üzerinde negatif bir etkisi olmakla birlikte işletmelerin raporlama yaptıkları bölüm sayısı ve sinai endekste yer almaları denetim süresini kısaltmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

BİST-100 endeksinde yer alan işletmelerin bağımsız denetim raporları, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun bağımsız denetime getirdiği yeni düzenlemeler ve Sermaye Piyasası Kurulu’nun II-14.1 Sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’nde yer alan “finansal tabloların yayımlanma süreleri” hususu kapsamında incelenmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de BİST-100 endeksinde işlem gören işletmelerin 2014 yılı finansal tablolarına ait bağımsız denetim raporları incelenerek durum tespiti yapılmıştır. Bu çalışmada içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. İçerik analizi, beyanların içeriksel ve biçimsel özelliklerini sistematik ve nesnel tasvir eden ampirik bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Gökçe 2006, 13).

Çalışmanın amacı, BİST-100 endeksinde işlem gören işletmelerin, Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği ile getirilen yeni düzenlemelere uyum açıklamalarının denetçi raporlarına ne şekilde yansıdığını incelemektir. Bunun yanı sıra, denetçi görüş türleri ve denetçinin görüşünü etkilememekle birlikte kamuyu bilgilendirme amacı taşıyan açıklama paragrafında yer alan konular sınıflandırılmıştır. Bu sayede denetçilerin, açıklama paragraflarında en çok hangi konulara yer verdiklerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı

Ülkemizde 2005 yılından itibaren halka açık işletmelerde UMS/ UFRS’ye uyumlu finansal tablolar düzenlenmekte ve bu tablolar üzerinde UDS’ye göre bağımsız denetim yapılmaktadır. Bu işletmeler finansal tablolarını, SPK düzenlemelerinin yanı sıra 2011 yılında yürürlüğe giren 6102 Sayılı yeni TTK düzenlemelerini de dikkate alarak hazırlamaktadırlar. Bu bağlamda yapılan çalışmada, BİST-100 endeksindeki halka açık işletmelerin 2014 yılı finansal tabloları yeni TTK hükümleri ve SPK’nın 2013 tarihli Tebliği’ndeki “finansal tabloların yayımlanma süreleri” hususu çerçevesinde incelenmiştir. Bağımsız denetçinin önemli yanlışlık riskini içeren görüş beyan etme olasılığını azaltmak için yeni TTK’da yer alan 398. ve 402. maddelerin 4.fıkralarında be-

lirtilen hususlar denetçi raporlarında “Mevzuattan Kaynaklanan Diğer Yükümlülüklerle İlişkin Rapor” başlığı altında sunulmaktadır.

Araştırmada, BİST-100 endeksindeki işletmelere verilen denetçi görüşleri olumlu, sınırlı olumlu, olumsuz ve görüş bildirmekten kaçınma şeklinde sınıflandırılmıştır. Olumlu görüş içeren raporlarla birlikte olumlu görüş dışında görüş bildirilen raporlarda yer alan açıklama paragrafları incelenmiştir. Açıklama paragrafları, olumlu denetim görüşünü etkilemeyen ancak kamuya duyurulması gereken bazı özel durumların varlığı halinde, denetçi tarafından denetim raporuna ilave edilen konulardır. Çalışmada, denetçinin önemli görüp açıklama paragrafında yer verdiği konular niteliklerine göre sınıflandırılmıştır. Analiz kapsamında oluşturulan veri setinde bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Sportif faaliyetlerin gerçekleştiği lig fikstürünün normal takvim yılı dışında kalması nedeniyle BİST-100 endeksinde işlem gören işletmelerde 01.06–31.05 tarihli özel hesap dönemi kullanılmaktadır. Aynı zamanda toptan ve perakende ticaret sektöründe yer alan bir işletme de özel hesap dönemine sahiptir. Bu işletmeler finansal verilerin karşılaştırılabilir olma özelliği taşımadığı için kapsam dışı bırakılmıştır.

Bunun yanı sıra, Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'nin 13.06.2013 tarihinde yayımlanması nedeniyle BİST-100 endeksinde işlem gören işletmelerin yalnızca 2014 yılı bağımsız denetim raporları ele alınmıştır.

4.3. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada kullanılan 96 adet işletmenin Borsa İstanbul tarafından işletmelerin ürün özelliklerine göre oluşturulan sektörlere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. İşletmelerin Sektörel Dağılımı

Sektör	Frekans Dağılımı	%
İmalat Sanayi	43	45
Mali Kuruluşlar	30	31
Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar	6	6
Madencilik	5	5
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5	5
Teknoloji	4	4
Elektrik, Gaz ve Su	2	2
İnşaat ve Bayındırlık	1	1
Toplam	96	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere faaliyette buldukları sektör açısından 8 başlık altında toplanan araştırma kapsamındaki işletmelerin 0,45’i

Türkiye’de Bağımsız Denetim Raporlarının 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Çerçevesinde İncelenmesi: BİST-100 Endeksindeki İşletmelerin Bağımsız Denetim Raporlarının Analizi imalat sanayi sektöründe yer almaktadır. Mali kuruluşlar ise 0,31’lik bir oranla ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 2. Bağımsız Denetim Şirketleri

Denetim Şirketi	Frekans Dağılımı	%
4 Büyük Denetim Şirketi	86	90
Diğer Denetim Şirketleri	10	10
Toplam	96	100

BİST-100 endeksinde işlem gören işletmelerin bağımsız denetimini gerçekleştiren denetim şirketleri incelendiğinde, büyük çoğunluğun uluslararası 4 büyük Bağımsız Denetim Şirketi (Price WaterhouseCoopers, Ernst&Young, Deloitte& Touche, KPMG) olduğu görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü üzere, ülkemizde halka açık işletmelerin çok büyük bir çoğunluğunu uluslararası bağımsız denetim şirketleri denetlemektedir.

Tablo 3. Denetim Raporlarında Yer Alan 6102 Sayılı TTK Düzenlemelerinden Kaynaklanan Yükümlülükler

TTK Maddesi	Bağımsız Denetim Raporunda Yer Verilme Sayısı	%
6102 sayılı 402. md.4. fıkra	96	100
6102 sayılı 398. md.4. fıkra	87	90

Araştırma kapsamındaki işletmelerin bağımsız denetim raporları incelendiğinde “Mevzuattan Kaynaklanan Diğer Yükümlülüklerle İlişkin Rapor” başlıklı bölüm yeni TTK ile ilgili yükümlülükleri içermektedir. Buna göre denetçilerin, bağımsız denetim raporlarının tamamında TTK’nın 402. Madde 4. Fıkra’sına göre işletmelerin mevzuattan kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirdiklerine dair uygun beyanda buldukları belirlenmiştir. Ancak, %10 oranında TTK’nın 398. Madenin 4. fıkrası uyarınca düzenlenen “Riskin Erken Saptanması Sistemi ve Komitesi Hakkında Denetçi Raporu” hususu ile ilgili herhangi bir beyana yer vermedikleri görülmüştür. “Mevzuattan Kaynaklanan Diğer Yükümlülüklerle İlişkin Rapor” başlığı altında 398. Maddenin yer verilmediği işletmelerin mali kuruluşlar sektöründe yer alan Bankalar’dan oluştuğu görülmektedir. 08.02.2011 Tarih ve 24312 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde Yönetim Kurulu’na bağlı İç Kontrol Merkezi, Teftiş Kurulu ve Risk Yönetim Grubu oluşturmak zorundadır. TTK ile işletmelere getirilen “Riskin Er-

ken Teşhisi Komitesi” oluşturulma zorunluluğu, bankalarda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Yönetmeliği kapsamında halihazırda uygulanmaktadır. Bu nedenle bağımsız denetim raporlarında ayrıca bu maddeye değinilmemiştir.

Tablo 4. SPK’nın Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Kapsamında Finansal Raporlamanın Zamanlılığı

Finansal Tablo Türü	SPK Tebliği (Gün)	BİST-100 Ortalama(Gün)
Konsolide	70	56
Bireysel	60	55

SPK’nın 13.06.2013 tarih ve 28676 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan II-14.1 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’nde belirtildiği üzere, konsolide finansal tablolar finansal raporlama tarihini takiben 70 gün, bireysel finansal tablolar ise 60 gün içinde kamuya açıklanmalıdır. Veri setinde yer alan işletmelerin finansal tablolarını kamuya açıklama süreleri incelendiğinde, bu işletmelerin konsolide finansal tablolarını ortalama 56 gün, bireysel finansal tablolarını ise 55 günde yayımladıkları tespit edilmiştir.

Veri setinde yer alan işletmelerin bağımsız denetim raporları incelendiğinde denetçilerin verdikleri görüşler Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Bağımsız Denetçi Görüşleri

Görüş Türü	Frekans Dağılımı	%
Olumlu	73	76
Açıklama Paragrafı İçeren Olumlu	17	18
Sınırlı Olumlu	6	6
Olumsuz	0	0
Görüş Bildirmekten Kaçınma	0	0
Toplam	96	100

Buna göre, denetçilerin %94 oranla olumlu görüş verdikleri tespit edilmiştir. Olumlu görüş içeren raporların %18’i açıklama paragrafı içermektedir. Bu açıklamalar incelendiğinde denetçinin kamuyu bilgilendirmek istediği hususlar Tablo 6’da sınıflandırılmıştır.

Tablo 6. Açıklama Paragrafında Yer Alan Konular

Açıklama	Frekans Dağılımı	%
Bir önceki hesap dönemine ait farklı denetim şirketinin verdiği denetçi görüşünün bildirilmesi.	6	27
Raporlama tarihi itibarıyla belirsizlik içeren vergi davasına ilişkin karşılık ayrılmamış olması.	3	14
Azınlık hakları.	2	9
Raporlama tarihi itibarıyla devam eden dava.	2	9
İşletmenin sürekliliğini tehlikeye sokabilecek doğal risk unsuru.	2	9
Satışların ve alımların önemli bölümünün ilişkili kuruluşlarla gerçekleşmesi	2	9
İflas eden ilişkili kuruluşlardan olan alacağa ilişkin karşılık ayrılmamış olması.	1	5
İştirakleri yeniden değerlendirme.	1	5
Devam eden ortak girişim projesi.	1	5
Alacakların tahsil sürelerinde belirsizlik.	1	5
Genel Kurul tarafından onaylanmayan yükümlülüklerin finansal tablolara alınmaması.	1	5

Denetim raporu, olumlu görüş içerse dahi kamunun tam ve doğru bilgilendirilmesi amacıyla önemli görülen tüm hususlar denetim raporunda açıklanmaktadır. Araştırmada %94’lük paya sahip olan olumlu raporların açıklama paragrafı içermesi de bu nedenden kaynaklanmaktadır. Tablo 6’da görüldüğü üzere olumlu görüş içeren denetim raporlarında %27’lik oranda, bir önceki hesap dönemine ait finansal raporların farklı denetim şirketleri tarafından gerçekleştirildiğine ilişkin açıklama birinci sırada yer almaktadır. Denetçiler ağırlıklı olarak raporlama tarihi itibarıyla belirsizlik içeren vergi davasına ilişkin karşılık ayrılmama hususuna ilişkin açıklamaya da %14 oranında yer vermiştir.

Tablo 7. Sınırlı Olumlu Görüş İçeren Raporlardaki Konular

Dayanak	Frekans Dağılımı	%
Serbest karşılıklar.	4	66
Bağlı ortaklığa ait belirsizlik içeren ticari alacağın şüpheli alacaklara devredilmemesi.	1	17
Net aktifin finansal tablolarda gider olarak muhasebeleştirilmesi.	1	17

Denetçi raporları incelendiğinde Tablo 5’te görüldüğü üzere denetçiler %6 oranında sınırlı olumlu görüş bildirmişlerdir. Sınırlı olumlu

görüşe neden olan konular Tablo 7’de sınıflandırılmıştır. Buna göre %66 oranında sınırlı olumlu görüş alan işletmelerin bankalar olduğu görülmektedir. 5 Eylül 2013 tarihli ve 28756 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 1 Ocak 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren “Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik” çerçevesinde bankalar, muhtemel riskler için serbest karşılık ayırabilirler. Ancak, TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardı kapsamında karşılık ayrılabilmesi için, işletmenin geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkışının muhtemel olması ve yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebilir olması gerekmektedir (TMS 37, Madde 14). Banka yönetimi tarafından ekonomide ve piyasalarda meydana gelebilecek olumsuz gelişmelerin olası etkileri nedeniyle serbest karşılık ayırmaları, muhasebe standartları çerçevesinde açıklanan karşılık ayırma kriterlerine uymamaktadır. Bu nedenle, öngörü yapılarak gelecekte oluşabilecek olası risklerden dolayı karşılık ayıran bankaların denetim raporları sınırlı olumlu görüş içermektedir.

Bunun yanı sıra %17 oranında ilişkili kuruluşlardan olan alacaklara ilişkin karşılık ayrılmamış olması ve varlık olarak kaydedilmesi gereken bir aktifin gider olarak muhasebeleştirilmesi nedeniyle sınırlı olumlu görüş verilmiştir. Sınırlı olumlu görüş verilen bir denetim raporunda, verilen görüşün dayanağı dışında ayrıca “Dikkat Çekilen Hususlar” başlığına yer verilmiş ve bu başlık altında bağlı ortaklığın kapatılması sürecine ilişkin belirsizlik hususu açıklanmıştır.

İncelenen veri setindeki 96 işletmenin hiç birinde olumsuz veya görüş bildirmekten kaçınma görüşlerine yer verilmemiştir.

5. SONUÇ

Ülkemizde son yıllarda muhasebe ve denetim alanında çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. 6102 Sayılı TTK ile bağımsız denetime tabi olan işletmelerin kapsamı genişletilmiş ve bu doğrultuda finansal tabloların UMS/UFRS’ye uygun bir şekilde düzenlenme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra SPK’nın yayınladığı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği ile TTK’nın getirdiği yeniliklere uyum sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmada BİST-100 endeksinde işlem gören işletmelerin 2014 yılı bağımsız denetim raporları içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Buna göre işletmelerin, bağımsız denetim raporlarının TTK ve

Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’ne uyumlu biçimde hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen denetim raporlarının %94’ü olumlu görüş içermekle birlikte, açıklama paragrafı içeren olumlu denetim raporlarında en çok bir önceki hesap dönemine ait farklı denetim şirketinin verdiği denetçi görüşünün bildirilmesi hususuna yer verildiği belirlenmiştir. Sınırlı olumlu denetim görüşlerinin %66’sı bankalara verilmiş olup bunun nedeninin banka yönetimi tarafından ayrılan serbest karşılıklar olduğu görülmüştür. Bu noktada, BDDK düzenlemeleri ile UMS/IFRS çerçevesinde karşılık ayırma kriterlerinin farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardı kapsamında karşılık ayrılabilmesi için, işletmenin geçmiş bir olaydan kaynaklanan mevcut bir yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için ekonomik fayda içeren kaynakların işletmeden çıkışının muhtemel olması ve yükümlülük tutarının güvenli bir biçimde tahmin edilebilir olması gerekmektedir (TMS 37, Madde 14). Banka yönetimi tarafından ekonomide ve piyasalarda meydana gelebilecek olumsuz gelişmelerin olası etkileri nedeniyle serbest karşılık ayırmaları, muhasebe standartları çerçevesinde açıklanan karşılık ayırma kriterlerine uymamaktadır. Bu nedenle, öngörü yapılarak gelecekte oluşabilecek olası risklerden dolayı karşılık ayıran bankaların denetim raporları sınırlı olumlu görüş içermektedir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin bağımsız denetim raporları incelendiğinde “Mevzuattan Kaynaklanan Diğer Yükümlülüklerle İlişkin Rapor” başlıklı bölüm yeni TTK ile ilgili yükümlülükleri içermektedir. Buna göre denetçilerin, bağımsız denetim raporlarının tamamında TTK’nın 402. Madde 4. Fıkra’sına göre işletmelerin mevzuattan kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirdiklerine dair uygun beyanda buldukları belirlenmiştir. Ancak, %10 oranında TTK’nın 398. Maddesinin 4. fıkrası uyarınca düzenlenen “Riskin Erken Saptanması Sistemi ve Komitesi Hakkında Denetçi Raporu” hususu ile ilgili herhangi bir beyana yer vermedikleri görülmüştür. “Mevzuattan Kaynaklanan Diğer Yükümlülüklerle İlişkin Rapor” başlığı altında 398. Maddenin yer verilmediği işletmelerin mali kuruluşlar sektöründe yer alan Bankalar’dan oluştuğu görülmektedir. 08.02.2011 Tarih ve 24312 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde Yönetim Kurulu’na bağlı İç Kontrol Merkezi, Teftiş Kurulu ve Risk Yönetim Grubu oluşturmak zorundadır. TTK ile işletmelere getirilen “Riskin Erken Teşhisi Komitesi” oluşturulma zorunluluğu, BDDK Yönetmeliği kapsamında halihazırda uygulanmaktadır. Bu nedenle bağımsız denetim raporlarında ayrıca bu maddeye değinilmemiştir.

Çalışmada incelenen 96 bağımsız denetim raporunun hiçbirinde olumsuz görüş ile görüş bildirmekten kaçınma görüşüne rastlanmamıştır.

SPK'nın 13.06.2013 tarih ve 28676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan II-14.1 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği'nde belirtildiği üzere, konsolide finansal tablolar finansal raporlama tarihini takiben 70 gün, bireysel finansal tablolar ise 60 gün içinde kamuya açıklanmalıdır. Veri setinde yer alan işletmelerin finansal tablolarını kamuya açıklama süreleri incelendiğinde, bu işletmelerin konsolide finansal tablolarını ortalama 56 gün, bireysel finansal tablolarını ise 55 günde yayımladıkları tespit edilmiştir. Buna göre, incelenen işletmeler finansal tabloların zamanlılığı ilkesi çerçevesinde SPK Tebliği'nde belirtilen sürelere uygun denetim raporları yayımlamışlardır.

Türk Mevzuatında yapılan bu düzenlemeler ile işletmelerin vergi odaklılıktan uzaklaşarak finansal bilgi kullanıcıları için faydalı bilgi üretmeye yönelmesi ve uluslararasılaşan ekonomilerde ortak dilin oluşmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. 2013. "Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik", 5 Eylül 2013 Tarih ve 28756 Sayılı Resmi Gazete.
- Bilen, A., H. Solmaz ve S. Çevik. 2014. "Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Muhasebe ve Finansal Tablolarda Oluşan Değişiklikler", Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2 (6).
- Blandon, J.G. ve J.M.A. Bosch. 2013. "Audit Firm Tenure and Qualified Opinions: New Evidence From Spain", Spanish Accounting Review, 16 (2).
- Christensen, B.E., S.M. Glover ve C.J. Wolfe. 2014. "Do Critical Audit Matter Paragraphs in the Audit Report Change Nonprofessional Investors' Decision?", Auditing: A Journal of Practice&Theory, 33 (4).
- Coşkun, L.A. 2009. "Uluslararası Denetim – Güvence Standartları ve TTK'da Denetim", IX. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, İstanbul.
- Cömert, N., Ş.Uzay, S. Kardeş Selimoğlu, S. Uyar. 2015. "Uluslararası Denetim Standartları Kapsamında Bağımsız Denetim, Sakarya Üniversitesi, Şubat.
- Cullinan, C.P., F. Wang, B. Yang ve J. Zhang. 2012. "Audit Opinion Improvement and The Timing of Disclosure", Advances in Accounting, (28).

- Türkiye’de Bağımsız Denetim Raporlarının 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği Çerçevesinde İncelenmesi: BİST-100 Endeksindeki İşletmelerin Bağımsız Denetim Raporlarının Analizi
- Czerney, K., J.J. Schmidt ve A.M. Thompson. 2014. “Does Auditor Explanatory Language in Unqualified Audit Reports Indicate Increased Financial Misstatement Risk?”, *The Accounting Review*, 89 (6).
- Erdağ, N. 2012. Bağımsız Denetim Yetkisi ve Finansal Tablo Hazırlama, www.nevzaterdag.com/bagimsiz-denetim-yetkisi-ve-finansal-tablo-hazirla, (Erişim Tarihi: 22.03. 2015).
- Gökçe, O. 2006. İçerik Analizi, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Habi, A. 2015. “The New Chinese Accounting Standards and Audit Report Lag”, *International Journal of Auditing*, 19 (1).
- Kamu Gözetimi Kurumu. 2006. “TMS 37: Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” 26081 Sayılı Resmi Gazete.
- Kamu Gözetimi Kurumu. 2015. “Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar”, http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/BKK%20yeni%20limitler%20bas%C4%B1n%20duyurusu_.pdf, (Erişim Tarihi: 25.02.2015).
- Kamu Gözetimi. 2014. “Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, “Resmi Gazete - Kurul Kararı”, Sayı:29100”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140826-5.htm>, (Erişim Tarihi: 22.01.2015).
- Özkan,S., Y.Z. Karaibrahimoğlu, E.E. Acar ve İ.O. Öz. 2013. “Finansal Tablo Sunum Tarihini Etkileyen Faktörler: İMKB Firmaları Üzerine Bir Uygulama”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 15 (2).
- Pricewaterhousecoopers. 2012. “Yeni TTK Yürürlükte: Son Değişiklikler”, http://www.pwc.com.tr/tr/turk-ticaret-kanunu/dokumanlar/pwc-ttk_yururlukte-04-07-2012.pdf, (Erişim Tarihi: 10.02.2015).
- Reheul, A.R., T.V. Canegham ve S. Verbruggen. 2013. “Audit Report Lags in the Belgian Non Profit Sector: An Emprical Analysis”, *Accounting and Business Research*, 43(2).
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2013. “Borsada İşlem Gören Şirketlerin Yükümlülükleri”, <http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=12&pid=0&subid=5>, (Erişim Tarihi: 17.02.2015).
- Sermaye Piyasası Kurulu. 2013. Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği, Resmi Gazete No: 28176, Sayı: II-14.1, http://www.spk.gov.tr/duyuru_goster.aspx?aid=20130614&subid=0&ct=c, (Erişim Tarihi: 20.01.2015).
- Stanisic, N., Z. Petrovic, K. Vicentijevic ve V. Mizdrakovic. 2014. “Auditor Switching and Qualified Audit Opinion: Evidence From Serbia”, *Singidunum Journal of Applied Sciences*.

- Ulusan, H., E. Eren ve Ç. Köylü. 2012. “6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Getirdiği Yenilikler Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 55.
- Whitworth, J.D. ve T.A. Lambert. 2014. “Office Level Characteristics of the Big 4 and Audit Report Timeliness”, Auditing: A Journal of Practice&Theory, 33(3).
- Yaşar, A. 2015. “Olumsuz Denetim Görüşü ve Bağımsız Denetçi Değişikliği Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Sanayi Şirketleri Üzerine Bir Uygulama”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 65.
- Yücel, E., Y. Ertan ve M. Saraç. 2013a. “Konsolide Finansal Tablo Düzenleme Yükümlülüğü Olan İşletmelerin Denetim Süresini Etkileyen Faktörler”, Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi, 9 (19).
- Yücel, E., Y. Ertan ve M. Saraç. 2013b. “Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alma ve Denetim Süresi İlişkisi: Konsolide Finansal Tablo Düzenleme Yükümlülüğü Olmayan Borsa İstanbul İşletmeleri Uygulaması”, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 42 (2).
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 13.01.2011 Tarih ve 27846 Sayılı Resmî Gazete.